

ארחות

קנאה

יושר

עיונים

קנאה

שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ עָלִיו הַשָּׁלוֹם אָמַר (קהלת ד):
 "וְרֵאִיתִי אֲנִי אֶת כָּל עֵמֶל וְאֶת כָּל
 בְּשָׂרוֹן הַמַּעֲשֵׂה, כִּי הִיא קִנְאָת אִישׁ מֵרַעְהוּ".
 וּמִדַּת הַקִּנְאָה, אֵף שֶׁלְּפַעֲמִים הִיא טוֹבָה כְּמוֹ
 שֶׁכָּתוּב (ב"ב כ"א א') ^(א) קִנְאָת סוֹפְרִים תְּרַבֶּה חֲכָמָה,

אוצר החכמה

אה"ח 1234567

א. קנאת סופרים תרבה חכמה. יש קנאה שהיא טובה, והיא, כשרואה שחביריו גדלו בחכמה ובמעשים טובים, הוא מתקנא בהם, וטורח ומשתדל לעשות כמותם מפני שגם הוא חפץ להיות כמותם, הרי קנאה זו גורמת לו להרבות על חכמתו וללכת בדרך טובה.

[ואין זה דומה לקנאה הרעה,

כי שם עיקר חפצו שלשני לא יהיה. העובדה שלשני יש את מה שלו אין - היא מציקה לו, ולכך מקנא ברצותו שגם לו יהיה את מה שיש לשני, אמנם היה מעדיף שלשני לא יהיה, מאשר לטרוח להשיג לעצמו את מה שיש לחברו. זוהי הקנאה השלילית. אמנם בקנאה החיובית, אין עינו צרה במעלת חבירו, אדרבא שמח הוא על כך, אלא צר לו שלא הגיע גם הוא למעלות אלו, וקנאה זו 'מרבה חכמה' מאחר וזה ממריץ אותו להשיג גם-כן מעלות אלו, אבל עצם העובדה שלחבירו יש מעלות אינה מפריעה לו].

וכתב רבינו יונה, שלמרות שקנאת סופרים אינה רעה, מ"מ עדיפה העשיה מפני ציווי הבורא, כי טוב יותר מי שעושה המעשים הטובים מנדבת לבו באמת ובלב שלם, ולא מתוך שמתקנא באחרים העושים. ועיין במהרש"א (ב"ב שם ח"א ד"ה דקנאת) שכתב, שקנאה זו ראויה רק לאלו שמתחילים ללמוד, ועדיין לא הגיעו למעלת החכמים.

ביאורים

1. את כל עמל. הם העבירות שהמה עמל בעיני הקב"ה ורע לפניו. 2. כשרון המעשה כי היא קנאת איש מרעהו. מעשה כשר וישר שלא עשהו לשם שמים, כי אם מחמת קנאה בראותו תפארת רעהו בעבור כשרון מעשיו, ומתקנא בו ואוחז במעשיו למען לא תגדל תפארתו עליו (רש"י, מצודת דוד). והוסיף המצודת דוד בביאור המשך הפסוק "גם זה הבל": למרות שעשה מעשה כשר וישר, מכל מקום הוא דבר שאין בו ממש, כי אינו עושה מרצונו (-לשם שמים) כי אם בעל כרחו עושה המעשה (מחמת קנאת איש מרעהו), ונשבר אם כן הרצון. עכ"ד. [באבן עזרא פירש פסוק זה לא על מעשה המצוות אלא בענין רדיפת האדם את עניני עולם הזה, וז"ל: וראיתי רוב עמל האדם גם

יושר	קנאה	ארהות	עיונים
<p>אָבֵל בְּמָקוֹם שְׂאִינָה טוֹבָה - ³ הִיא מְדָה רְעָה מְאֹד, כְּדַתְנֵן (אבות פ"ד מכ"א) ⁴ הַקְנָאָה ⁵ וְהַתְאָוָה ⁶ וְהַכְבוֹד ⁷ מוֹצִיאִין אֶת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם. וְאָמְרוּ (שבת קנ"ב ב) ⁸ מִי שֵׁישׁ בְּלִבּוֹ קְנָאָה עַל חֶבְרוֹ - ⁹ עֲצֻמוֹתָיו מְרִקִיבִין, וְמִי שֵׁאִין בּוֹ קְנָאָה - אֵין עֲצֻמוֹתָיו</p>	<p>ב. הקנאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם. כתב במדרש שמואל, שהקדים התנא הקנאה לשאר המדות, באשר היא גורמת להוציא את האדם מן העולם יותר מאשר שאר המדות, שאפילו אם הוא נקי</p>		
<p>מן התאוה והכבוד, מכל מקום הקנאה גורמת לו להאבד מן העולם, אבל מי שאין בו קנאה אינו נאבד מן העולם. וכהמעשה שהובא בקטע הבא.</p>			

ומבאר שם הטעם שעונש הקנאה חמור מן התאוה, כיון שהמקנא גרוע יותר, שרוצה להרע לאחרים, וכמו המשל הידוע, שהמלך אמר למתאוה ולמקנא שכל אחד מהם יבקש משאלת לב וינתן לו, ולחבירו יתן כפליים, ולא רצה המקנא לבקש תחילה כדי שלא יקבל המתאוה כפליים ממנו, והמתאוה גם כן לא רצה לבקש תחילה, כי נתאוה לכפליים. לבסוף ביקש המקנא תחילה שינקר לו המלך את עינו האחת, וכן עשה המלך שניקר למקנא עין אחת ולמתאוה שתי עיניו.

ג. עצמותיו מרקיבין, מסופר שם בגמרא שהחופרים חפרו בשדהו של רב נחמן, ופתאום גער בהם אחאי בר יאשיה שהיה קבור שם. בא רב נחמן ושאל אותו כיצד נשאר שלם בגופו ולא הרקיבו עצמותיו, והרי נאמר (קהלת יב, ז) 'וישוב העפר על הארץ כשהיה', השיב לו אחאי בר יאשיה שלכך נאמר (משלי יד, ל) 'ורקב עצמות קנאה', מי שיש לו קנאה בלבו עצמותיו מרקיבות, אבל מי שאין בו

אוצר החכמה א"ת"ח 1234567

◉ ביאורים ◉

- כשרון מעשיהם בעבור בני האדם שיקנא זה בזה וירצה להתפאר על חבירו, ושלא יהיה הוא חסר ממנו בדירתו ומלבושיו ובניו ומאכלו וחכמתו וטוב השם. עכ"ל]. 3. היא מדה רעה מאד. גם היא אינה אלא חסרון-ידיעה וסכלות, כי אין המקנא מרויח כלום לעצמו וגם לא מפסיד למי שהוא מתקנא בו, ואינו אלא מפסיד לעצמו. (מסילת ישרים, פרק יא). 4. הקנאה. אדם המקנא בחבירו על עושרו והצלחתו. 5. והתאוה. אדם הרוצה למלאות תאוותו באכילה ושתייה ושאר תענוגות העולם. 6. והכבוד. אדם האוהב כבוד ושררה, ורודף אחריהם ומחפש שיכבדוהו בני אדם. 7. מוציאים את האדם. שלוש מדות אלו מוציאים את האדם מן העולם הזה (רש"י). ובאבות דרבי נתן (נו"ב פל"ד) כתוב 'מוציאים את האדם מן העולם הזה ומחיי העולם הבא'. 8. מי שיש בלבו קנאה. בחייו. 9. עצמותיו. לאחר מותו.

עיונים

יושר

קנאה

ארחות

קנאה אין עצמותיו מרקיבות ואינו נעשה רימה ותולעה. וביאר המהר"ל: הרגשת קנאה מצביעה על חסרון יסודי באדם החש בה. אילו לא היה חסר לו דבר מה, לא היה מרגיש קנאה כלפי מי שיש לו אותו דבר. "חסרון" זה הקיים בו במשך ימי חייו,

מִרְקִיבִין. וְאָמְרוּ (משנת ר"א פ"ד) מִנֵּין ^(ד') שְׂאֵמֹר לְהַקְנוֹת זֶה בְּזֵה? שְׂנֵאֵמֹר: ¹⁰ כִּי לְאֹיִל יִהְרַג כְּעֵשׂ, ¹¹ וּפְתָה תְמִית קְנָאָה.

¹² עַל הַקְנָאָה הָרַג שְׂאוּל אֶת נוֹב עֵיר הַכְּהֻנִּים.
¹³ עַל הַקְנָאָה הִלְשִׁינוּ הַכְּשָׁדִים אֶת הַנְּנִיָּה

מתבטא לאחר מותו ברקבון הגוף. עכ"ד.

בספרים מובא רעיון נפלא בשם הגאון רבי חיים ברלין זצ"ל על הפסוק בו מבקש יוסף מאחיו: "והעליתם את עצמותי מזה" (בראשית נ, כה). כך אמר להם יוסף: בעוד מספר שנים תזכחו לראות שלא היה בלבי כל קנאה ושנאה כלפיהם. וזאת כאשר ימצאו האחים את עצמותיו של יוסף כשהם שלמים, ולא שלט בהם "דקב עצמות קנאה" וכדברי חז"ל בגמרא (שבת קנב) הנ"ל.

ד. שאמור להקנות זה בזה. והעצה להסרת הקנאה כתב המסילת ישרים וד"ל: ואמנם, לו ידעו ולו יבינו, כי "אין אדם נוגע במוכן לחברו אפילו כמלא נימא (כמלוא עוביה של שערה, כלומר, אפילו מעט שבמעט)" (יומא לח, ב), והכל כאשר לכל מה' הוא, כפי עצתו הנפלאה וחכמתו הבלתי נודעת (שאינה מושגת על ידי שכלנו) - הנה לא היה להם טעם להצטער בטובת רעיהם כלל. עכ"ד.

וב'בית הלוי' (ליקוטים) כתב בזה"ל: גם ינצל הבוטח בה' מהקנאה אשר כתוב עליה "ורקב עצמות קנאה" כי אחרי שנתאמת בלבו כי כל מה דעביד רחמנא (כל מה שעושה הקב"ה) הכל לטובתו שוב אין מקום לקנאה וכמו שלא יתרעם החולה על הרופא אשר לו נתן סם זה ולחבירו סם אחר יען כי הרופא מכיר טבע כל אחד ומחלתו ונותן לכל אחד סם הצריך לו לרפאותו. עכ"ד.

א-ה"ח 1234567

אוצר החכמה

○ ביאורים ○

10. כי לאויל יהרג בעש. את הטיפש יהרוג הכעס אשר יכעס. 11. ופותה תמית קנאה. כלומר, הקנאה ממיתה את הפתי המגביר בעצמו את המידה הזו. 12. על הקנאה הרג שאול את נוב עיר הכהנים. שאול קנא בדוד (כמבואר בהמשך), ולכן כאשר דואג האדומי הלשין על דוד בפני שאול, קיבל שאול את ההלשנה ומחמת זה גזר שאול מיתה על שמונים כהנים מנוב עיר הכהנים על שנתנו לדוד צידה לדרך בעת שברח משאול (כמבואר בשמואל-א פרקים כא-כב-כג). 13. על הקנאה הלשינו הכשדים את הנניא מישראל ועזריה ועליהם נחפכה. כמבואר בספר דניאל פרק ג' פסוק כב.

עיונים	ארחות	קנאה	יושר
<p>ה. אל תתן בלבך קנאה. על האדם לחמוץ בטובתו של חברו ולשמוח בה! דבר זה נלמד מהפסוק "ויאמר לו משה המקנא אתה לי ומי יתן <u>אוצר החכמה</u>"</p>	<p>מִיִּשְׂאֵל וְעֲזָרְיָה, וְעַלֵּיהֶם נִהְפְּכָה. ¹⁴ עַל הַקְּנָאָה הַלְּשִׁינוֹ הַבְּשָׂרִים אֶת דְּנִיאֵל, וְעַלֵּיהֶם נִהְפְּכָה. וְאָמְרוּ (שֶׁהַש"ר פ"ח סי' ו') ¹⁵ קָשָׁה בְּשִׂאֵל קְנָאָה - ¹⁶ שִׁקְנָא עֲשׂוּ לִיעֲקֹב, שִׁקְנָאוּ אַחִיו יוֹסֵף, ¹⁷ שִׁקְנָא שְׂאֵל בְּדוֹד. ¹⁸ וְאָמְרוּ (מדרש הדשא פ"ז) הַצָּרֵעַת נִרְבְּקַת לְבָרִיּוֹת מְקַנְאֵת הַבָּל. ¹⁹ וְדוֹאֵג לֹא נִטְרָד ²⁰ אֶלָּא בְּשִׂבִּיל הַקְּנָאָה (ע' זמח"ס נ"ד ב'). ²¹ כִּיִּלּוּ מִטִּיל קְנָאָה וְתַחֲרוֹת בְּיִשְׂרָאֵל. וְכָתַב הָרַא"ש (באר"ח סי' ק"ג): ^(ה') אֵל</p>		

○ ביאורים ○

14. על הקנאה הלשינו הבשרים את דניאל ועליהם נהפכה. כמבואר בספר דניאל פרק ו' פסוק כה'.
 15. קשה בשאול קנאה. היתה קשה כאש הגיהנם אותה קנאה. 16. שקנא עשו ליעקב. על הברכה שברכו יצחק אביו תחת לברך אותו, את עשו. 17. שקנאו אחיו יוסף. אחי יוסף קנאו בו על האהבה שאהב יעקב את יוסף יותר מכל בניו [כדכתיב (בראשית לו, ג): "וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקונים הוא לו"], ועל החלומות שהוא חולם, שלדבריהם לא היו אלא מפני האהבה שהוא זכה לה [שנאמר (שם, יא): "ויקנאו בו אחיו"]. 18. שקנא שאול בדוד. גבורתו וצדקתו של דוד והיותו ראוי למלוך על ישראל, היא אשר הביאה את שאול לקנא בדוד, על המלוכה שמא תסוב מבית שאול לבית דוד כאמור שם (שמואל-א יח) בענין, ועל כן היה מה שנאמר שם בענין: "ויהי שאול עוין את דוד מהיום ההוא והלאה". 19. דואג לא נטרד. מהעולם הזה ומהעולם הבא (שאין לו חלק בעולם הבא). 20. אלא בשביל הקנאה. שמואל ודוד ישבו ועסקו בענין קביעת מקומו של בית המקדש, היכן המקום הנבחר שיש להעמיד עליו את בית המקדש, עד שזכו לכוין ולגלות את מקום המקדש, ועל זה נתקנא דואג האדומי בדוד על שכיון להלכה, [מאחר וגם הוא התאמץ בענין זה ולא הצליח לפושטו (מהרש"א סנהדרין קו, א)]. קנאה זו היא שגרמה לדואג לקצוף על דוד, ומחמת כן הלשין עליו בפני שאול, כמבואר באריכות שמואל-א (פרקים כא-כב-כג). 21. כאלו מטיל קנאה ותחרות בישראל. הטעם מפני שכל אחד מבני ביתו ילמד מדה זו ממנו לנהוג את עצמו עם בני ביתו גם כן ונמשך מדה זו ומתפשטת בכל ישראל להיות קנאה ביניהם (מפרש, עיין בנין יהושע שם).

עיונים

יושר

קנאה

ארחות
אֲרָחוֹת

תָּמַן בְּלִבְכֶם קִנְאָה, ⁽¹⁾ שִׁזּוּ הִיא רָעָה חוֹלָה כּל עַם ה' נְבִיאִים" (במדבר יא, כט). בפסוק זה רואים -

לדעת בעל העקידה והאור החיים הק' - את מעלתו הנשגבה של משה רבינו ע"ה, שלא היה בו כל שמץ של קנאה, לא רק כלפי אלו מתלמידיו שיהיו מאוצלים מן הרוח אשר עליו, כמו שאמרו חז"ל (סנהדרין קה, ב) "בכל אדם מתקנא חוץ מבנו ותלמידו". אלא אפילו אם יתן ה' את רוחו על כל העם ויהיו נביאים, לא מכוחו הוא, אלא "בזכות עצמם" דבר שמתקנאים בו - אף על פי כן לא יקנא בהם, אלא אדרבה, משתוקק הוא שאכן כך יהיה. **אוצר החכמה**

שנינו במסכת אבות (ה, יט): "עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה מתלמידיו של אברהם אבינו", ופירש רש"י: "עין טובה" - שאין לו קנאה על חברו, וחביב עליו כבוד חברו ככבודו. שלשה אלו - מפרש החיד"א (בספרו חסדי אבות) - הם כנגד "הקנאה והתאוה והכבוד" אשר מוציאין את האדם מן העולם. שמי שיש לו עין טובה, שמח בחלקו ואין לו קנאה. ורוח נמוכה - אינו מבקש כבוד. ונפש שפלה - אינו מתאוה תאות הגוף.

ובספר ראשית חכמה (בשער הענוה פ"א) כתב: ורוב המפרשים הסכימו כי "עין טובה" היא ההסתפקות במה שיש לו, ואף על פי שיהיה לחברו ממון יותר ממנו, אינו מתקנא בו, אלא המעט שיש לו - בעיניו הרבה, ושל אחרים - מעט בעיניו, יחפץ שיהיה להם יותר ממה שהיה חפץ לעצמו. עוד אומרים המפרשים כי מדת עין טובה יש בה יתרון על פני שאר מדות טובות כאשר אדם משתמש בה בכל עת ובכל שעה, תמיד רואה הוא את הזולת ואת כל אשר לו בעין טובה ולא כשאר המדות שאין אדם יכול לקיימן תמיד.

ו. שזו היא רעה. כתב הפלא יועץ: גדולה שנאה שהיא מחמת קנאה, אש אוכלה היא לאין מרפא. ומי שיש בו מדה רעה זו, כל ימיו מכאובים ואוכל לחם העצבים, ואין לו רעים אהובים, ומרבה ריבות, והוא שמח לאיד, ורוצה בתקלת חברו ושיכשלו חבריו בדבר הלכה וכו' וכהנה רעות רבות ועבירות שנגרמות מן הקנאה. מי האיש החפץ חיים יברח ממנה, ויהא גיבור הכובש את יצרו וכו' שיאמין באמונה שלימה שאין אדם נוגע במוכן לחברו.

ובילקוט מעם לועז הביא: דרכו של הקנאי שמצטער מדוע זוכה חברו למעלה גדולה בעושר ובבנים ובנכסים. עליו לדעת, כי בחשיבה זו הרי הוא פוגע בכבוד שמים, שהרי הקב"ה רוצה לתת לחברו טובות אלו. משל למה הדבר דומה? למלך המחלק לשריו ועבדיו מעלות כל אחד לפי ראות עיניו. ואם יבוא אחד מן השרים ושאל מפני מה יושב פלוני למעלה, הרי הוא יענש על שפגע במלך. ק"ו במלך מלכי המלכים הקב"ה.

כתב הזוהר הק': כל דרדף בתר דלאו דידיה איהו עריק מקמיה, ולא עוד, אלא מה דאית ביה אתאביד מיניה [=כל הרודף אחר מה שאינו שלו, הוא בורח ממנו, וגם מה שיש לו נאבד ממנו].

עיונים ארחות קנאה יושר

⁽¹⁾ שאין לה רפואה.

זו שאין לה רפואה. ביאר רבי דניאל מקלם זצ"ל מהי קנאה: אילו נולד אדם בעל כנפים היה בעל מוס. אילו האדם היה מקבל את מה שהוא מקנא ברעהו היה לו זה למוס, כי אם אמנם באמת היה צריך לאותו דבר היה הקב"ה נותנו לו, ואם אין לו ודאי שאינו צריך לכך. כי מיותר לו ודבר מיותר זה מוס. עכ"ד. ולפי זה יבואר מה שכתב זו היא חולה רעה שאין לה רפואה דוקא אצל קנאה.

אוצר החכמה

הקנאה היא מדה שאוכלת את האדם ללא תועלת, הוא שאמרו "רקב עצמות קנאה", והיינו שמרקיב את

ובחפת אליהו רבה (פ"ג): רב נחמן בר יצחק היה לו ²²תל עפר בתוך פרמו. הביא שם פועלים לטל את התל, וקפרו אותו כל היום בלו. ליום שני קשטן חופרין, ²³קפין אדם אחד בתוך ביתו [צ"ל קברו] וישב על התל והתחיל להתגודד ולקרוא. ומה היה ²⁴קורא? - ²⁵ששא הגיע זמן תחית המתים? ששא הגיע זמן תחית המתים? רצו הפועלים והודיעו לרב נחמן. בא וקצאו, אמר לו: מי אתה? אמר לו: מת אני, ששא הגיע זמן תחית המתים? אמר לו רב נחמן: עדין לא הגיע זמן תחית המתים. אמר לו: ²⁶מה טיבך

העצמות ואין בו תועלת רק הפסד. וביאר רבינו בחיי, מדוע המשיל שלמה המלך את הקנאה לרקב בעצמותיו, לומר לך, כמו שבעצמות אם נהיה רקב אין לו תרופה, ולא כשאר בשר שיש לו תרופה, כך מידת הקנאה אין לה תרופה.

אמנם - כתב ב"אור יחזקאל" - גם לקנאה תמצא רפואה, אם ישריש בלבו יסודות האמונה שלא הכל אפשר להבין ולא הכל צריך להבין, וכמו שכתב המסילת ישרים (פי"א): כי אין אדם נוגע במוכן לחברו אפילו כמלא נימא והכל מה' הוא כפי עצתו הנפלאה וחכמתו הבלתי נודעת הנה לא היה להם טעם להצטער בטובת רעיהם כלל.

ביאורים

22. תל עפר. ערימת עפר. 23. קפין אדם אחד. שכבר מת. 24. קורא. שואל. 25. ששא הגיע זמן תחית המתים. כך שאל אותו מת את הפועלים. 26. מה טיבך. כלומר, מדוע הנך כאן בתל הזה.

פתל הנה? אָמַר לוֹ: וְהֲלֹא אָמַרְתִּי לְךָ שְׁמַת אָנִי.
אָמַר לוֹ: ²⁷וּמַת אֵינִי נִרְקַב?! אָמַר לוֹ: הַכְּנִיסוּךָ
לְבֵית הָרֵב וְלֹא הֶקְרוּךְ סֶפֶר מִשְׁלִי?! וְלֹא כֶּף אָמַר
שְׁלֹמֹה: "וְרִקַּב עֲצָמוֹת קִנְאָה"!? ²⁸זֶה מַעֲשֵׂה
קִנְאָה, וּמִיָּמִי ²⁹לֹא הֶעֱמַדְתִּי עַל מְדוּתִי, (ה) וְלֹא
תִּפְשְׁתִּי בְלִבִּי קִנְאָת חֲבֵרֵי מַעוֹלָם, ³⁰וְלֹא סִפְרְתִי
בְּבֵית הַכְּנָסָה וּבְבֵית הַמְּדַרְשׁ, וְלֹא נָתַתִּי לְבִי וְאָזְנִי

ת. ולא תפשתי בלבי
קנאת חבירי מעולם.
אחת מהמתנות הטובות
והנפלאות שנתן הקב"ה
לאדם היא מדת ההסתפקות
והשמחה בחלקו. ולא נותר
לאדם אלא לדעת כיצד
להשתמש במתנה זו. המשיל
זאת המניד מלובלין לאדם
עשיר שהיה מחלק צדקה
ביד רחבה, מאכיל ומשקה

את המחזרים לפתחו ומעניק להם מנדבת לבו.

פעם בא עני וביקש נדבה. הציע לו העשיר קודם כל לאכול ולשתות. אמר העני: זה עתה אכלתי
ושבעתי אבל אם תתן לי כוס יי"ש יתעורר תאבוני, ואז אוכל לשוב ולאכול! צחק העשיר ואמר:
"דרכי להאכיל רעבים, אבל מדוע אעורר תאבונו כדי להאכילך"?...

והנמשל: אדם שמבקש פרנסה טובה מהקב"ה, יכול הקב"ה לומר לו: אם אמלא מבוקשך עדיין יהיה
חסר לך, כי כשיש לאדם מנה רוצה מאתיים וכן הלאה, נמצא שלעולם לא תבוא על סיפוקך.
ואולם מה עושה הקב"ה ברוב טובו? הוא נענה לו בכפליים: גם נותן לו מבוקשו וגם מעניק לו את
מדת ההסתפקות והשמחה בחלקו. הוא שנאמר (במשלי כב): "ברכת ה' היא תעשיר - ולא יוסיף
עצב עמה".

דברים מאלפים מצאנו לבעל ה"נודע ביהודה" בספרו צל"ח (על ברכות ד, ב): נאמר: "פותח את ידך
ומשביע לכל חי רצון". מקשה הצל"ח: לכאורה היה לו לומר "ומשביע לכל חי מזון" או "שובע", ומה
פשר הלשון "רצון"?

ומבאר הצל"ח, כי פסוק זה אמר דוד המלך כלפי מי שמוזנותיו מצומצמים בדוחק ובעוני, שאז
הקב"ה, נותן וחונן בו דעה לשמוח בחלקו, ואיזהו עשיר השמח בחלקו, ואין לך מדה טובה כמדת

○ ביאורים ○

27. ומת אינו נרקב. וכי מת אינו נרקב, כלומר, אם מת אתה מדוע הנך שלם ולא נרקב. 28. וזה
מעשה קנאה. זה תוצאות המקנא להרקב לאחר מותו. 29. לא העמדתי על מדותי. לא שמרתי בלבי
שנאה לאלה שציערוני. 30. ולא ספרתי. לא דברתי דברים בטלים בבית הכנסת ובבית המדרש.

עיונים

ארחות

קנאה

יושר

ההסתפקות. ועל רבי חנינא נאמר בגמרא (ברכות) "כל העולם ניזון בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרובין", לא אמרו "אין לו אלא קב חרובין" אלא אמרו "די לו בקב חרובין" שהיה לו בזה די והותר וקיבל זה ברצון כאדם שיש לו כל צרכו.

מעתה, הוא שרמז הכתוב: "ומשביע לכל חי רצון" - שמשביע לכל חי במה שנתן לו בדעתו שישמח בחלקו וכאילו נתמלא כל רצונו. עכ"ד הצ"ח. נמצא שהקב"ה לא רק פותח את ידו ונותן לנו כל טוב, אלא הוא מוסיף על כך שנהיה גם שבעי רצון ושמחים בחלקנו, חו אכן הנתינה הטובה ביותר.

פ. שלא תהא עינו של אדם צר במשנתו של חברו. בספר עלי שור (ח"א עמוד לו) פנה לתלמיד שסבל ממדת

אלא לדברי תורה, לקיים מה שנאמר: "ושומע לי ישכן לקטח". אמר לו רב נחמן: אבנא לך³¹ קובא אחת? אמר לו: אל תעש לי מאוקה ואל תעבידני במקום זה, מפני שברשות³² קברוני, אלא השב העפר שנטלת למקומו. והיה רב נחמן מספר ומתעצב כל היום בלוי, ואמר: אוי לי, שקא הרעותי לאותו הפת. מיד ראה בחלום שתיה יושב³³ בתוכה דאסא. מיד נתן שבת והודאה למקום, וקרא מקרא זה: "אשרי אדם שומע לי לשקד על דלתותי יום יום". עד כאן לשונו. (ועי' [אה"ח 1234567](#) בשבת קנ"ב ב' הפסוק בקצרה ובאופן אחר קצת). ואפילו במקום שמתר, כגון קנאת סופרים, אין הפונה אלא שילמד מפעשיו לעשות גם הוא כן, אבל לא שתהא עינו צרה בשל חברו, שהרי אמרו באבות דרבי נתן (רפ"ז): עין הרע פיצד? (ב) שלא תהא עינו של אדם צר במשנתו של חברו. מעשה

הקנאה וקנא במעלות חבריו, וכך כתב: הן הקב"ה הבוחר בתורה נתן לך כל הכוחות הדרושים כדי שתקבל חלקך בתורה. תוכל לברך בשמחה רבה בכל בוקר "ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם אוצר החכמה".

31. קובא אחת. ביתן קטן. 32. קברוני. במקום זה, לכך אל תעבידני מכאן. 33. בתוכה דאסא. חופה העשויה מעצי הדס.

עיונים

יושר

קנאה

ארחות

**בְּאַחַד שְׁהֵיה עֵינֵי צָרָה בְּמִשְׁנַתּוֹ שֶׁל חֵבְרוֹ,
נִתְקַצְרוּ חַיָּיו וְנִפְטַר וְהֵלֵךְ לוֹ.
אוֹצַר הַחֲכָמָה!**

וְהֵנָּה בְּחֻלִּין (פ"ד ב') אָמְרוּ, מֵאֵי הַכְּתִיב: "טוֹב

שעשה לי כל צרכי", גם בגשמיות וגם ברוחניות. כל מה שצריך לי בכדי למלאות תפקידי בעולם, כל הדרוש לי לזכות לחלקי בתורה - הכל הוא יתברך נתן לי! אולם אתה - יותר ממה

שאתה רואה ומועריך את כוחות שכלך - אתה רואה כשרונות חבריך, ואצל עצמך אתה רואה רק שאין לך מה שיש לאחרים. הרגשה זו נקראת - קנאה!

המכיר את עצמו ויודע תכונותיו, ויודע כי מה שחננו הבורא יתברך - מתנה גדולה היא, ואם רק ינצל את כוחותיו יגיע לכל מעלה חמודה, וישיג בתורתנו הקדושה מה שהבורא עולם רצה שהוא ישיג ובאופן שהבורא עולם רצה שישגהו - אדם זה אינו סובל עוד מקנאה. על האדם להכיר את אשר חננו הבורא במעלות וכשרונות נעלים, ולהכיר, כי "אין מלכות נוגעת בחברתה", כלומר: חלקך בתורה שמור לך לבד, וכל החברים שבסביבתך לא יגעו בו כי אין יד שכלם מגעת לחלקך המיוחד לך. הם בשלהם ואתה בשלך. אל תמדוד את עצמך בקנה-המדה שלהם. דע והאמין לבוראך, כי נתן לך כל צרכך הרוחני!

ומה נעים מה שמסופר על תלמידו המובהק של הגאון רבי ישראל מסלנט זצ"ל, ר' נפתלי אמסטרדם זצ"ל, שאמר פעם לרבו: "רבי, אילו היה לי מוחו של בעל "שאגת אריה" דל (שהיה חריף עצום), ולבו של בעל "יסוד ושורש העבודה" (מקדושי עליון), ומדותיו של רבי - אז יכולתי לעבוד לה!" השיב לו רבי ישראל: "נפתלי, במוח שלך ובלב שלך ובמדות שלך תוכל גם כן להיות עבד ה' אמיתיו" הן זוהי רעננות הקדושה שבאדם, שידע, כי עליו לעבוד את ה' במוחו שלו, בלבו שלו, במדותיו שלו! עכ"ד. ידועה קושיית האבן עזרא על הפסוק (דברים ה, יח) "לא תחמוד... ולא תתאוה", היאך אפשר שלא יעלה חימוד על לב האדם בשעה שרואה אושר והצלחת חברו, ומה שייך אוהרה לצוות לאדם שלא יחמוד ויתאוה, הרי דבר זה נוצר מאליו ולכאורה אין לאדם שליטה על מחשבה זו?

ביאור מעניין ביאר הגאון רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל (מובא בספר זכרון ל"מכתב מאליהו"): משל למה הדבר דומה? לאדם שיש לו צורך חיוני במשקפיים מקטינות, ואילו חברו מרכיב משקפיים מגדילות. וכי יעלה על הדעת שיחמוד ויתאוה למשקפי חברו, הרי לא יהיה לו כל תועלת במשקפים אלו, ואדרבא, הם יזיקו לו. כך צריך אדם להכיר ולהבין כי כל עניני החיים הם כלים לעבודת ה' בסוד מרע ועשה טוב, ולכל נשמה יש לה הכלים המיוחדים לתפקידה בעולם, וממילא לא שייך להתאוות למצב של חברו שכן לא יהיה לו כל תועלת בכלים השייכים לזולתו.

אוצר החכמה

יִשְׂרָאֵל

קנאה

ארחות

עיונים

אִישׁ הוֹנֵן וּמְלֹוּה יִכְלֹל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט, לְעוֹלָם יֹאכַל אָדָם וַיִּשְׁתֶּה³⁴ פְּחוֹת מִמֶּה שֵׁישׁ לוֹ, וַיִּלְבַּשׁ וַיִּתְפַּסֶּה³⁵ בְּמָה שֵׁישׁ לוֹ. וּפְרָשׁ רַשׁ"י: טוֹב הַמְּכַלְכֵּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט לְפִי הַיְכָלָת הוּא עוֹמֵד עַל צַרְכָּיו וְלֹא בְּכָל תַּאֲוֹת לְבוֹ. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְזֶה לְשׁוֹן הַרְקָב"ם פ"ה מְדַעוֹת ה"י: תְּלִמִּיד חֲכָם מְכַלְכֵּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט, אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה וְזֵן אֶת אַנְשֵׁי בֵיתוֹ כְּפִי טְמוֹנוֹ וְהַצְלַחְתּוֹ, (') וְלֹא יִטְרִיחַ עַל עַצְמוֹ יוֹתֵר מִדָּאִי. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וַיֵּשׁ הַרְבֵּה

י. ולא יטריח על עצמו יותר מדי. רבינו יוסף חיים זצ"ל מבגדד (בעל ה"בן איש חי") מביא (בספרו "חסדי אבות") כי יש למסתפק במועט רווח גדול בעלמא דקשוט (-עולם הבא) לפי מה שכתוב בספר "משפט צדק", כי ידוע שהקב"ה מעניש מדה כנגד מדה. מעתה, כאשר יגיע לעולם האמת אדם שלא היה לו כלל מדת ההסתפקות בעולם הזה אלא הרבה במותרות בריבוי אכילה

ושתיה ובמלבושים רבים ויקרים, יתבע ממנו הקב"ה: הראנו נא תורה ומצוות שהרבית בעולם הזה, ואז ישחר משחור תארו כי בוודאי אין בידו תורה ומצוות כפי חיובו בעולם הזה ויוצא דינו קשה רח"ל. אולם אם חי האדם במדת ההסתפקות ולא היה נבהל לקנות הון, אזי אחר פטירתו אומר הקב"ה לבית דין של מעלה להקל בדינו, כשם שהוא הסתפק במועט בטוב הגשמי שהטבתי עמו והיה נחשב בעיניו המעט להרבה, כך מעט התורה והמצוות שעשה יחשבו בעיני להרבה, מדה כנגד מדה.

אה"ח 1234567

מדה.

נמצא, שמי שיש לו מדת ההסתפקות ושמח בחלקו - אומר רבינו יוסף חיים - יהיה לו טוב בעולם הבא כאשר מעט זכויות יחשבו לו להרבה. וגם בעולם הזה יהיה מאושר שינצל מעצב ודאגות מכיון ששמח הוא בחלקו.

בזה תתבאר אמרת חז"ל (אבות ד, א): איזהו עשיר השמח בחלקו שנאמר, "יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך", אשריך בעולם הזה - כי אתה שמח בחלקך ואינך שואף ליותר מ"יגיע כפיך", ומלבד זאת, "וטוב לך לעולם הבא" - כי על ידי כן מעט הזכויות יחשבו לך כהרבה, מדה כנגד מדה.

○ ביאורים ○

34. פחות ממה שיש לו, פחות מכפי יכולתו. 35. במה שיש לו, לפי יכולתו שלא יתבייש בבגד שאינו מכובד.

עיונים	יושר	קנאה	ארחות
<p>יא. מוכרח להיות גם אצלם. בספר "שפתי כהן" לתלמיד האריז"ל (פרשת קרח) מפליא את מעלתם הנשגבה של בני שבט לוי שהתגברו על יצר החמדה, ולא חמדו מביזת הים מאומה, ועל כך קיבלו שכרם מהקב"ה שבחר בהם והבטיחם "אני חלקך ונחלתך". וכך כותב:</p>	<p>אֲנָשִׁים בְּרוּרָנוּ, בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים, שְׁחִיִּים בְּלִי הַשְּׁבוּן, וְכָל מַה שְּׁרוּאִים אֶצֶל אֲחֵרִים - ^(א)מְכַרְח לְהִיזֹת גַּם אֶצְלָם. [וְאָמְרוּ בְּשֵׁם ה' חָתַם מוֹפְרָ", מַה שְּׁכָתוּבוּ: "מִתּוֹקָה שְׁנַת הָעוֹבֵד אִם מָעַט וְאִם הַרְבֵּה יֹאכַל, וְהַשֶּׁבַע לְעֹשִׂיר אֵינְנוּ מְנִיחַ לוֹ לִישׁוֹן" (קלח' ה'), הַפְּנֵנָה - בְּאֵמַת הַיְתָה מִתּוֹקָה שְׁנַת הָעוֹבֵד אִם מָעַט וְאִם הַרְבֵּה יֹאכַל, רַק הַשֶּׁבַע לְעֹשִׂיר - רְצוֹנוֹ לֹאמַר מַה שֵּׁיֵשׁ לְעֹשִׂיר שֶׁבַע - זֶה אֵינוֹ מְנִיחַ לוֹ לְעֵנִי לִישׁוֹן, וְזֶה מַה שְּׁאֵכֶפֶת לוֹ]. וְעַל יְדֵי זֶה נִכְנָסִין לְחֹבוֹת בְּלִי הַשְּׁבוּן, עַד שֶׁנִּפְסוּף נִתְקַעִים בְּאַלְפֵי חֹבוֹת, וְנִאֲלָצִים לְמַכֵּר אֶת בֵּיתָם אוֹ לְנַסֵּעַ לְחוּ"ל וְכו',</p>	<p>אוצר החכמה אחת מז' מצוות בני נח היא</p>	<p>הגזל. ולכן שבט לוי לא הקריבו קרבנות עם הנשיאים, שלא היה להם קערת כסף, מזרק כסף, וכף אחת עשרה זהב, והם כולם עניים מחזרין על הגרנות.</p>
<p>ואף לא אחד מבני לוי פשט יד, לא בביזת הים ולא שאלו ממצרים, מלבד קורח עליו נאמר "נבהל להון איש רע עין ולא ידע כי חסר יבואגר" (משלי כב, כח) והיה הולך מבית לבית וחומר ורואה איך כל אחד מישראל נוטל ממונם של מצרים, ונכנס חמדת הממון בלבו. כשראה הקב"ה כך, גילה לו המטמון וכו' וכמו שאמרו חז"ל "בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו". אמר לו הקב"ה: אתה חומר ממון שאינו שלך, טול ממון רב, אבל אותו תראה וממנו לא תאכל... ולפי שהיה הממון גזל בידו, לא נהנה ממנו שום אדם...</p>	<p>אחת עשרה זהב, והם כולם עניים מחזרין על הגרנות.</p>	<p>אחת עשרה זהב, והם כולם עניים מחזרין על הגרנות.</p>	<p>ומכאן תדע מעלתן וקדושתן של בני לוי, שראו כל כך ממון ולא חמדוהו ובביזה לא שלחו את ידם, כי מאסו בחמדת העולם כנגד לימודם ואמרו טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף. ועליהם אמר התנא (אבות ו, ה) "לא תחמוד כבוד יותר מלימודך", ועל זה בחר בהם הקב"ה והבטיחם: "אני חלקך ונחלתך". (במדבר יח, כ).</p>

עיונים

אַרְחוֹת

קנאה

יושר

יב. וכל מה שרואים אצל אחרים רוצים. כתב המסילת ישרים (פרק י"א): "ותראה, כי אחות הקנאה היא החמדה והתאוה, הלא היא המיגעת לב האדם עד יום מותו, וכמאמרם ד"ל (קהלת רבה א, יג): "אין אדם מת וחצי תאותו בידו" (כלומר, האדם לעולם אינו מגיע אפילו למחצית ההישגים שהוא מתאוה להשיגם). ואמנם, עיקר התאוה פונה לשני ראשים: האחד הוא הממון והשני הוא הכבוד; שניהם כאחד רעים מאד וגורמים לאדם רעות רבות. הנה חמדת-הממון היא האוסרת אותו במאסר העולם (משעבדת אותו לסרוח בעניני העולם-הזה, על ידי שהוא מקדיש להם את זמנו, כוחותיו, מרצו

וְיֵשׁ מֵהֶם שְׂסוּפָם רַע וְזָמַר, כִּידוּעַ, רַחֲמָנָא לְעֻלְגָן.

אוצר החכמה

וְכָל-זֶה בָּא עַל יְדֵי שְׂלֵא פִלְקְלוּ אֶת בֵּיתָם בְּמִשְׁפָּט, הַהוֹצָאָה עַל פִּי הַהֲכַנְסָה וְלֹא יִזְמַר, וּבְדַרְךְ פָּלַל זֶה נִגְרַם עַל יְדֵי הַנָּשִׁים שְׂדַעְתָּן קִלְהָ, ^(יב) וְכָל מַה שְּׂרוּאִים אֶצֶל אַחֲרִים - רוֹצִים, וְהַפְּעַל אֵין יָכוֹל לְעֹמֵד בְּתַלְחִץ וְכוּ' וְהַכֵּל בָּא מִקְנָאָה, כַּנ"ל. וְכֵן כָּתַב בְּ"פֵאוֹר הַלְּבָה" (ר"ס תקכ"ט), עֵין שֵׁם שְׂהֶאֱרִיךְ.

וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁמְכַלְכֵּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט וְאֵינוֹ מְתַפְתֵּה מִפְּתוֹי הַנָּשִׁים, וְאֵינוֹ מוֹצִיא - רַק כְּפִי הַיְכָלָת, וְאֵינוֹ הוֹלֵךְ אַחַר הַ"פּוֹדָה" הָאַרְוֶרָה, שֶׁזֶה בָּא מִגּוֹיִים וְיוֹשְׁבֵי קַרְנוֹת, וּבְעוֹזְנוֹתֵינוּ הַרְבִּים הַרְבֵּה מְשַׁלְּנוּ גַם בֵּן נִתְפָּסִים וְשְׂאִיפּוֹתָיו), וְנוֹתַנָּת עֲבוֹתוֹת הָעֵמֶל וְהָעֵסֶק עַל זְרוּעוֹתָיו, כַּעֲנִין הַכְּתוּב (קהלת ה, ט): "אוהב כסף - לא ישבע כסף", היא המסירה אותו מן העבודה, כי הנה כמה תפלות נאבדות וכמה מצוות נשכחות מפני רוב העסק ויגיעת המון הסחורה, כל-שכן תלמוד-תורה. וכבר אמרו ז"ל (עירובין נה, א): "לא מעבר לים היא" (דברים ל, יג) - באותם שהולכים מעבר לים בסחורה. וכן שנינו (אבות ב, ו): "לא כל המרבה בסחורה מחכים" (כלומר, כל המרבה בסחורה - לא יתחכם לעולם. עפ"י פירוש רבינו יונה). היא המוסרת אותו לסכנות רבות ומתשת את כוחו ברוב הדאגה, אפילו אחרי השיגו הרבה. וכן שנינו (שם ב, ז): "מרבה נכסים - מרבה דאגה". היא המעברת פעמים רבות על מצוות התורה, ואפילו על חוקות השכל הטבעיים. עכ"ד.

עיונים יושר קנאה ארחות

בָּזָה, וְאֲשֶׁרֵי מִי שְׁעֵינִי בְּרֵאשׁוֹ. ⁽²⁾ וַיֵּשׁ לְכַרְחַם
 מְחֻבָּוֹת כְּבוֹרַח מִן הָאֵשׁ, כְּמוֹ שֶׁפֶתַב מֶרֶן בְּ"קֶבֶץ
 אֲגָרוֹת" (ח"א סי' ב'): לְזָהָר כּוֹאֵד שְׁלֹא לְלוּזוֹת כְּסָפָה
 מְשׁוּם אָדָם. וְשֵׁם (ח"ג סי' י"ב): לְפֶלֶא בְּעֵינֵי שְׁהֵנָּה
 מְחֻזָּק בְּמִדַּת הַפּוֹיִזוֹת כָּל כֶּה, שֶׁבְּשִׁבִיל יוֹם אֶחָד
 כָּבֵד הַכְּרַחֵף לְבַטֵּל וְלִפְרֹץ בְּגֵדָר לְשַׁלַּח יָד
 בְּהַלְוֹאוֹת, הַמְשַׁחֵת אֶת אֲצִילוֹת הַנְּפֶשׁ וְגוֹרֵם
 בּוֹשֶׁה לְעֲצָמָה וְלֵאחֲרֵימָם. מוֹטֵב לְנַהֵג ³⁶ בְּדַרְכָּה
 שֶׁל תוֹרָה יוֹם אוֹ יוֹמִים, ^(ד') וְלִקְיָם ³⁷ כָּל הַמְּרַעִיב
אוֹצֵר הַחֲכָמָה

יג. ויש לסרוח מחובות
 כבורח מן האש. כתב רבי
 אליהו הכהן מאיזמיר זצ"ל
 (בספר שבט מוסר - פרק
 יד): יסתפק האדם בהכרחי
 ואל יבקש המותרות מן
 יסירו אותו מאחרי ה', אלא
 ידמה לו המועט כהרבה,
 וכאילו יש בידו כל הטוב
 שבעולם, וזהו פתח לעבוד
 את בוראו, כיון שאינו מוציא
 זמנו לבקש המותרות. ורמז
 לזה מהפסוק: "ולרש אין כל
 כי אם כבשה אחת קטנה"

(שמואל-ב' יבג) לא כתוב ולרש אין "לר" אלא אין "כל", בא לרמז על חסידות הרש שמסתפק
 במועט וה"אין" שבידו נדמה לו כאילו כל טוב בידו. וזהו "אין כל" כלומר: ה"אין" נדמה לו כ"כל",
 וכן יש לבאר בפסוק: "אין לשפחתך כל בבית" כלומר: מה שאין לשפחתך שום דבר בבית, נדמה לי
 ש"כל" בבית כיון שבעלי הוציא הכל לצדקה לזון הנביאים שנחבאו.

הגר"נ פרצוביץ זצ"ל הוכיח מהתלמוד כי בזמן חז"ל הנהיגו את חיי היום יום רק לפי המעות שיש
 בידו עכשיו, והראיה ממה שאמרו בגמרא (שבת כג, ב) אדם שיש לו מעות בצמצום ואין בידו לקנות
 רק נר אחד, נר שבת או נר חנוכה, מה עדיף? נר שבת עדיף משום שלום בית. ולכאורה מדוע שלא
 ילוח כסף ויהיה לו גם לנר חנוכה? אלא מכאן שלא חייבו את האדם לטרוח ולהשיג מעות יותר ממה
 שיש בידו, ואם יש בידו רק כדי נר אחד יקנה נר שבת.

וכבר נאמר במשלי "טוב פת חרבה ושלוה בה מבית מלא זבחי ריב" והיינו שיותר טוב לחיות באופן
 זה שאוכלים פת יבשה אבל "שלוה", שאין ממנה חובות המטרידים והמלחיצים את נפשו של האדם.
 יד. ולקיים כל המרעייב עצמו. על האדם להסתפק במה שחננו השי"ת ולשמוח בחלקו! יעקב אבינו

ביאורים

36. בדרכה של תורה. כמובא במסכת אבות (פ"ו מ"ד): כך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל
 ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל. 37. כל המרעייב עצמו.

עיונים

ארחות

קנאה

יושר

עצמו', כְּרִי שְׁתַּשְׁרֶה עָלָיו רוּחַ טְהוֹרָה וְכוּ'. עֵינַי שָׁם. וְעַיִן בְּסֵפֶר "שֵׁם עוֹלָם" לְרַבְנֵנוּ כַּעַל הַחֶפְצִים חַיִּים וְצ"ל בְּקוֹנְטֵרַם "נְפוּצוֹת יִשְׂרָאֵל" (פרק ו') שֶׁהָאֲרִיף בָּזָה, עֵינַי שָׁם כָּל דְּבָרָיו הַנְּחַמְדִּים.

מבקש: "ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש" (בראשית כח, ב). וכתב "חובת הלבבות" (שער הבחינה פ"ה) כי "זאת שאלת הצדיקים מאת ה', לא ישאלו המותרות, רק הדבר ההכרחי בלבד, שאי אפשר

לו לאדם שיחיה בלעדיו. ובידוע כי נטיית האדם אחר בקשת המותרות, הוא גורם לו מהומות רבות, ועל כן כל איש ירא את ה', ראונו לו שיהיה שמח בחלקו ושיסתפק במועט, ושלא יתאוה המותרות, **אוֹצַר הַחֲכָמָה** ייטב לבו בידאת ה'".

כתב השל"ה הק': יעקב אבינו לא ביקש מהקב"ה אלא רק ההסתפקות "לחם לאכול ובגד ללבוש". וכן שלמה המלך ע"ה התפלל (משלי ל, ח): "ריש ועושר אל תתן לי..." על כן אל יהיה אדם נבהל אחר הממון לבקש תחבולות איך יאסף, ואז מפריד עצמו מחיי עולם הבא הוא עסק התורה תורת אמת חיי עולם נטע בתוכינו, וציונו להגות בה יומם ולילה. אמת כי טוב תורה עם דרך ארץ אמנם אה"ח 1234567 התורה תהיה עיקר... עכ"ד.

יעקב אבינו אמר: "כי חנני אלוקים וכי יש לי כל" (בראשית לג, יא), מפרש ה"כלי יקר": כי דרך הצדיקים אפילו שיש מעט בידם, מסתפקים בו ושמחים בחלקם, ונראה כאילו יש להם כל, אבל עשו אמר "יש לי רב", כי הרשעים אף על פי שיש להם כל כסף וזהב שבעולם, מכל מקום נראה להם שעדיין הם חסרים. ואמנם יש להם רב אבל לא כל צרכם, כי "יש בידו מנה רוצה מאתיים"...

ביאורים

במסכת סנהדרין (ק', א) מובא: כל המרעיב עצמו על דברי תורה בעולם הזה - הקב"ה משביעו לעולם הבא. ובמסכת תענית (י"א, א): כל המרעיב עצמו בשני רעבון ניצל ממיתה משונה.